

ראש הישיבה מקלעצק

ראש הישיבה האחרון בישיבה, שהטביע עליה חותם מיוחד וכיהן תקופה ממושכת הוא הגאון הנודע רבי אלעזר מנחם שך זצ"ל²⁵ שכהן לפני כן כראש ישיבת נוברדהוק. הוא הוזמן ע"י מרן אדמו"ר מקארלין זיע"א לכהן בראשות הישיבה לקראת זמן החורף דשנת תרצ"ו²⁶. לאחר שהות של כמה חודשים בלונניץ, בחודש שבט תרצ"ו, הביע הגרא"מ את מצב הישיבה במכתב לידידו ותלמידו רבי יואל קלופט (לימים בחיפה):

...אמרתי לנסות על זמן אחד, וב"ה שמצאתי ישיבה מפוארה. היינו שיש בתוכה שלושים בחורים בהקיצון, כמוכן שכל המינים, אבל יש גם בעלי כישרונות, יש בה

24 במכתב מהנהלת הישיבה מחודש מנ"א תרצ"ה לועד הישיבות בבקשת כסף עבורו, "מסתמא שמעו מאתו הוא הרב הגאון ר' יודל קאפלינקי שהי' ראש ישיבה בנאווארדאק". נראה שהיה דמות פחות מוכרת וכולטת משאר ראשי הישיבה שכהנו לפניו ולאחריו. במכתב מרבי לייב הערץ שמוקלר משיבת אור ישראל בראוניא מאדר ב' תרצ"ה הוא כותב אודותיו: "איש יודע ומבין בדבר, שנתחנך כל ימיו בישיבת סלבודקה כנסת ישראל, והוא גדול בתורה ואיש דעתן, ה"ה הרב הגאון ר' יהודה קפלינסקי נ"י ר"מ בישיבת נאווארדאק". היה גם תלמיד ישיבות מיר וסלונים שבראשה עמד רבי שבתי יגל. לפני הגעתו ללונניץ כיהן כר"מ בשיעור החמישי בישיבה קטנה בנוברדהוק. אחר עזיבתו את לונניץ עבר לכהן כר"מ בישיבה דחסידי ברסלב בוורשה ושם נספה עקה"ש הי"ד. תיאור קצר לדמותו נמצא בפנקס נאווארדאק עמ' 134. במכתבים לועד הישיבות נכתב אודותיו כי הוא מטופל בכמה ילדים, ראה גם פנקס סלונים ב' עמ' 392. במכתב מרבי יואל זולאר לועד הישיבות מסוף תשרי תרצ"ו הוא כותב: "לויתי מאה וחמישים זל. גין הראש ישיבה בכדי שלא יסע בלא מעות לביתו... ובעזר השי"ת שלמתי לו בשלמות. איה"ש על חורף יהי' אצלנו ראש ישיבה הרב הגאון ר' אליעזר מנחם שאך".

25 רבי אליעזר מנחם מן שך נולד בוואביילניק שבליטא בשנת תרנ"ט. למד בסלבודקא ובסלוצק ובהמשך נתמנה כר"מ בסלוצק. נשא את בת אחותו של רבי איסר זלמן מלצר. כיהן בהנהגת הישיבה בקלעצק ומשם עבר לנוברדהוק ומשם הגיע ללונניץ. בעת המלחמה העולמית עלה מוויילנא לארץ ישראל. בארה"ק שימש כר"מ בכמה ישיבות ובשנת תשי"ב נתכהן כראש ישיבת פוניבז' שם כיהן עד פטירתו. לימים היה לזקן גדולי הדור ולרבם ומנהיגם הרוחני של בני ישיבות ליטא. כל ימיו נצר בליבו את זכר הישיבה בלונניץ ונשאר ידיד לבית סטולין קרלין. טרח ובה לעת זקנתו מבני ברק לירושלים במיוחד כדי להשתתף בשמחת הכנסתו לברית של פע"ח רבי משה צבי בן כ"ק אדמו"ר שליט"א שהתקיימה ביום י"ט סיון תשנ"ג. חיבר ספר 'אבי עזרי' על הרמב"ם. נלב"ע ט"ז חשוון תשס"ב ונטמן בבני ברק. פרטים שונים בתולדות הישיבה וכהונת הגרא"מ שך בה לקוחים מתוך ספר תולדותיו 'מרן הרב שך'.

26 במכתב אל רבי יואל קלופט (שחלקו מובא למעלה בהמשך) מסוף שבט תרצ"ו הוא מספר: "בזמן הזה נשתנה אצלי שעזבתי את נווהרדק וקבלתי המשורה בלונניץ, הרבה סיבות גרמו אותי לזה... וע"כ קבלתי עלי המשורה בלונניץ כדי שאקמץ ממשכורת הוצאות הדרך בעדו. השכירות שלי הוא מאה וחמישים זהובים לחודש. חמישים זהובים בערך עולה הוצאתי פה, ונשאר מאה זהובים בעד הבית. וגם פשוט, מפני שגם בזמן הזה שלח הרבי מקארלין טעליגרמא וביקשני מאד לקבל עלי המשורה, ואמרתי לנסות על זמן אחד... אך מה לעשות על להבא לא אדע... והרבי דקארלין והרב דפה מציעים ומבקשים שאקבע דירתי עם משפחתי בלונניץ... טרוד אני בהגדת שני שיעורים בעד הקיצון בכל שבוע, ושיעור החמישי בכל יום... בחורף הזה לומדים פה מס' ב"מ, כעת מגיד אני שיעורים על פ' המפקיד, ואי"ה ביום ב' יש לי מה להגיד בסוגי' דשליחות יד...".

במכתב נוסף מער"ח ניסן תרצ"ו הוא כותב לרבי יואל: "אצלי הכל כמקדם, ולא אדע איך לעשות על זמן הבא אי"ה, הרבי מקארלין ביקשני שאבא, ומסתמא יהי' שאשוב שמה, כי הרי אין לי דרך אחרת, ובפרט כי המצב דוחקני מאד". ובמכתב מב' ניסן תרצ"ז הוא כותב: "זה שתי שנים שאני משמש בהישיבה בלונניץ בתור ר"מ, הישיבה היא ישיבה מפוארה, יש בה בעלי כשרונות, אבל הטרידה רבה מאד, יען כי אין לה משגיח רוחני, אקוה כי אי"ה על הקיץ יסודר עם משגיח". ר' שלמה זלמן בריזל שהגיע מירושלים כיהן בישיבה כמשגיח בסוף החורף והמשגיח א"ח כ' בזמן הקיץ, וכנכתב לעיל.

הגעתו של הגרא"מ שך לכהן כראש הישיבה היתה מוסכמת כבר בקיץ הקודם. כפי שכתבו רבי אלתר יואל זולאר מלונניץ ורבי חיים מענדל קוסטרומצקי בשלהי קיץ תרצ"ה במכתב לועד הישיבות: "איה"ש נקווה אשר על ימי חורף יתרבה אצלנו תלמידים לומדי תורה. והראש ישיבה ישאר אצלנו, הרב הגאון המפורסם ר' אלעזר מנחם שאך מקלעצק, הנקרא וובאלניקער, אשר יקבל אצלנו חמשה ושלושים דאלארין כל חודש".

אחד שהוא בעל כשרון גדול מאוד. וגם שיעורים יש, ארבעים צעירים בכל השיעורים, והשיעור החמישי שאני מגיד בכל יום, עשרה במספר, גם בהם יש בעלי כשרונות, בכלל יש בה מקום להתגדר ולעסוק בתורה, בעזרה"ת²⁷.

איכות הישיבה הק' באה לידי ביטוי במכתב מהנהלת הישיבה – עליו בא על החתום גם ראש הישיבה הגרא"מ שך – שנשלח להגאון רבי חיים עוזר גרודזינסקי זצ"ל בחודש אייר אותה שנה, בו הם כותבים:

הנה כבר ידוע ומפורסם טיב ומעלת הישיבה דפה, אשר ב"ה במשך שנות קיומה הרבה עשתה ועלתה בידה להפיץ תורה במחוזות אלו... גם ב"ה הקיבוץ הולך וגדל ונמצאים בו בחורים גדולי תורה.

שנים לאחר מכן היה הגרא"מ שך מתאר בהזדמנויות שונות באופן ציורי וחי איך שהיו לומדים בישיבה בהתמדה עצומה. גם דרכי החסידות של בחורי הישיבה שהיו זרים בתחילה לראש הישיבה, נתחבבו עליו במשך הזמן. ואף היה בא להקשיב בערב שבת ל'ידיד נפש' שהיה נזעק בלבט אש, למרות שהוא כבר התפלל מנחה לפני כן, בהטעימו לרבי חיים מענדל²⁸: "א סטאלינער 'ידיד נפש' גיט מיר חיות אויף א גאנצע וואך"²⁹.

שיעוריו של הגרא"מ שך בישיבה ארכו שעה ושלושת רבעים. הגה"ח רבי אהרן יוסף בריזל ז"ל היה מוסר כי מרן אדמו"ר זיע"א מקארלין ביקש מהגרא"מ שך שביום שהוא מוסר שיעור כללי ילך לטבול במקוה³⁰.

ההתמדה בישיבה היתה הפלא ופלא, בחורים פשוטים לצד בני עליה, כולם שקדו על תלמודם בהתמדה רבה על אף כל הקשיים והמחסור בימים ההם³¹. פעם כשהגיע מרן אדמו"ר מקארלין

27 רא"י זולאר במכתב לועד הישיבות בבין הזמנים דתשרי תרצ"ז כותב: "הרב הגאון ר' אליעזר מנחם שך מקלעצק נסע מאתנו ונשאנו לו בע"ח מחדש אלול 150 זל. ומחויבים לשלם לו ג"כ בעד חדש תשרי כי כך גמרנו עמו, ואנחנו בע"ח מקיץ הזה יותר מאלף זהובים, מלבד החובות הישנים... והכרח לכ' לרחם עלינו כי אין לנו שום עצה, ואם לא נשלם לו, ראשית גודל רח' עליו, ושנית לא ירצה לבוא אלינו, ואם הוא לא יבוא אזי יתבטל ח"ו הבנין הגדול..."

28 הגרא"מ שך שהה בקיץ תרצ"ז בישיבה יחד עם רבי חיים מענדל, אבל בעת כהונתו כראש הישיבה כבר עלה רבי חיים מענדל לארה"ק. לימים לאחר שעלה הגרא"מ שך לארץ בשנת תש"א, בא כמה פעמים לבקר בידידות רבה את רבי חיים מענדל במעונו (בביתו של החסיד רבי אפרים גוטליב ז"ל שהיה צמוד לבית מדרשו 'בית אהרן') בעיר העתיקה בירושלים.

29 מפי התלמיד ר' ניסן שור ז"ל. ר' ניסן היה מספר כי לאחר עשרות שנים כשעלה לארץ, הגיע לבקר את הגרא"מ שך, ובין הדברים שאל את הגרא"מ האם הוא זוכר את מה שאמר בעת שהותו בלונגניץ על ה'ידיד נפש' הקרלינאי, ענה הגרא"מ על אתר, וודאי, זה נתן לי חיות לכל השבוע.

30 מקורביו ובני ביתו סיפרו כי עד סוף ימיו, הקפיד לא לוותר על טבילה ביום ג'. ואולי הוא משום מנהג זה.

31 הדברים משתקפים מתוך גרגירים ממכתבים שנשלחו מהנהלת הישיבה לועד הישיבות ולעסקנים שונים: "כאשר קבלתי מכ' מכתב אשר המקח מגמרא גיטין מוויילנא הוא זלאטע 101 גראשין, בודאי יוקר גדול הוא רק מה נוכל לעשות, ע"כ תיכף בהגיע מכתב זה לידם ישלחו לנו ארבעים גמרות תיכף, כי יש בזה ביטול תורה שאין לנו אפילו חמשה גמרות." "על זמן החורף להזמין לנו גמ' בבא בתרא לערך 40 גמרות, אפשר יוכלו לשלוח לנו ישינים משיבות אחרות אשר למדו, רק שלא יחסרו הדפין הראשונות, כי יודע אני שיהא חדשים ביוקר..." "מישיבת מיר קבלנו גמרות כתובות בעד 1 זל א גמרא, ונחסר לנו חמשה... בבקשה שנית שישלחו ע"י פאצט 5 גמרות תיכף." "אבקש מכ' הרמה שישלחו לנו גמרות קידושין. נצרך לנו כחמשים רק אפשר קשה להם לקנות, לכן לע"ע ישלחו לנו שלושים גמרות ושני רא"שין ואלפס בכדי שלע"ע לא יבטלו הישיבה... אפשר יתנו לנו משיבת פינסק 20 גמרות בתורת שאלה, כי גם בחורף נתנו לנו 20 גמרות יבמות בתורת שאלה. הגמרות ישלחו לנו על הבאהן ולא על פאצט." "תיכף ישלחו לנו 30 גמרות בבא מציעא. יש לי דרך לפנות לווארשא, רק הבחורים רוצים בדווקא של ראונקראנץ מחמת שיש בהן גליון רש"א והתיבות טובים ויפים." "כאשר נחנך מאד לעז"ת דישיבתנו הספר לבוש מרדכי על בבא מציעא מאת הגרמ"מ עפשטיין ז"ל כי אנו לומדים

זיע"א לביקור בשיבה והיה זה בעת סדרי הלימוד כשהבחורים שקדו על תלמודם, לא הבחינו הבחורים כלל כי מרן זיע"א בא, כך שהה זמן ממושך ללא שהבחינו בו תלמידי השיבה³².

הגרא"מ שך היה סועד ארוחת צהריים יחד עם הבחורים, כדי שיוכלו להמשיך ולהתפלפל בלימודם אף בעת סעודתם. כך גם היה נשאר להתפלפל בד"ת עם התלמידים עד שעה מאוחרת בלילה³³.

כדרכם של חסידים ואנשי מעשה מאז ומקדם נהגו התלמידים לנסוע לקארלין להסתופף בימי חג ומועד בצל הקודש, והיו חוזרים טעונים ברשימה של חיות והתלהבות דקדושה להמשיך בתלמודם ולהתעלות בתורה וחסידות³⁴.

בשנת תרצ"ט, בפרוס העצרת נסעו הבחורים כדרכם למרן זיע"א בקארלין³⁵, החג חל באותה שנה בימי רביעי וחמישי, ולאחריו נשארו התלמידים לשבות בקארלין, ובשל שיבושי רכבות חזרו לשיבה רק ביום ראשון בשעה מאוחרת אחר הצהריים.

עתה מס' זו, ע"כ ישתדל כת"ר להמציא אלינו את הספר הנ"ל. "לא נוכל לסכול גודל הלחץ והצער, אשר בעוד שבוע צריכים כמה בחורים לנסוע לביתם ואין לנו ליתן להם חלוקה, והנשארים בפה לא נוכל ליתן להם מזון בבית התבשיל". "אין לנו שום עצה כי נשארו ב"ע גדולים מחורף הזה אשר נצרכים לשלם בעד לעקטערע והסקה לבית". "לא נוכל לתאר את גודל הדחקות בשיבה, שנצרך לנו כל שבוע 100 ככרות לחם, ומי יודע מה יהי' על הבא. אולי יוכלו לשלוח לנו עוד מאה זל. ממש יחיה נפשות, כי אין לנו שום עצה, נצרך הכל לשלם במזומן...". "אצלנו הדוחק אין לשער כי היקרות עצום עד מאד, הככר לחם אשר הי' 40 גראשין, כעת 55, ונצרך לנו 110 ככרות לשבוע". "היוקר גבר למאד לכפלים בלחם ובשר, והבחורים אשר יבואו ללמוד הם בני עניים אשר מביתם לא ישלחו להם אפילו פ"א, וממש הן הלבשה והנעלה הכל על הישיבה". "הבעלים של מוכרי לחם ובשר דוחקים לנו שלא ירצו ליתן בהקפה רק מעט מזער, ואם יקיפו איזה זלאטעס יעמדו מליתן, וכמה ימים אשר אין מבשלים בשר, והימים האלו גין הישיבה נקראים תעניתים כי הולכים רעבים, בפרט שגם לחם אין כדי צרכם...".

32 מפי תלמיד הישיבה הגאון רבי אשר ליכטשטיין זצ"ל לימים ראש ישיבת קמניץ.

מסופר כי באחד מביקוריו של מרן אדמו"ר מקארלין זי"ע בשיבה, היה נוכח בעת שיעורו של ראש הישיבה הגרא"מ שך. אחר השיעור שתו לחיים, ויצאו ברקידה נלהבה עד התפשטות הגשמים ממש, הבחורים מצאו את עצמם שוכבים תחת השולחנות. הגרא"מ שך שלא היה רגיל לדברים כגון אלו, היה הדבר זר בעיניו עד למאד. אבל לאחר מכן, בשעה שהתיישבו הבחורים ללמוד בחשק ובהתלהבות ביתר שאת וביתר עוז בהתמדה כפולה ומכופלת, התיישבו הדברים על לבו. 33 סיפר התלמיד רבי חיים זייציק ז"ל כי כל לילה כשהיה הגרא"מ שך עוזב את היכל הישיבה בדרכו לאכסנייתו היו נמשכים אחריו שובל של תלמידים שהיו ממשכים לישא וליתן עמו בדברי תורה עד השעה אחת בלילה, אז היה הגרא"מ שך פורש למנוחה, ומדי בוקר בשעה חמש כבר היה קם וחזר לשיבה.

34 החסיד ר' דוד רעזניק ז"ל היה מספר כי לקראת שבועות וראש השנה בדרכם של בני הישיבה להסתופף בצל מרן זיע"א בקארלין, היו נוסעים עד לגדות נהר הפרפיאט ומשם היו ממשיכים בסירות לקארלין. בדרך מסעם היו נפגשים עם החסיד ר' נטע גלויברמן שהגיע מעירו דאויד-הורודוק בדרכו קארלינה, והיה מצטרף אליהם. ר' נטע שהיה מבדולי המנגנים הנודעים בחצר הקודש היה מנצל את זמן הנסיעה איתם לעבודת הנגינה, ותוך כדי הפלגה במרחבי נהר הפרפיאט היה מלמד לבחורים את הניגונים החדשים שהולחנו לקראת החג הקרב ובא, כשהבריא סביב, עצי השדות והצפרים אשר עליהם, מתרוננת מקול השירה והזמרה שעלה מתוך הספינה.

אפיזודה מעניינת מעלה התלמיד ר' אשר מיאסניק בזכרונותיו: בשנת תרצ"א נסעו כמאה ועשרים חסידים מערים ועיירות שונות ברכבת להסתופף בצל מרן זיע"א בקארלין בשבת חנוכה. בדרך ירד שלג כבד בגובה שני מטר וזה עיכב את הרכבת מלהגיע לקארלין. החסידים מכל העיירות שהרכבת עברה דרכם, רובנה, קאול, מאנביץ, סארנע, דאבראוויץ, אנטנבקה, נימוביץ, ויסאצק, דובה, רפליבקה ועוד, יצאו בכל תחנה לנקות השלג ובכל זאת לא הספיקה הרכבת להתקדם עד כניסת השבת מעבר לעיר לונינעץ, והוכרחו להשאר שם לשבת. אנ"ש בלונינעץ התארגנו מיד וסידרו להם אש"ל בכבוד, וכך התנהלה השבת בהתרוממות בשיבה יחד עם כל האורחים מאנ"ש. במוצ"ש יצא ר' אשר שהיה אז נער צעיר ועיכב את הרכבת בתחנה עד שכל החסידים עלו אליה, וכך הספיקו עוד להגיע לסעודת מלוה מלכה אצל מרן זיע"א בקארלין.

35 ראש הישיבה הגרא"מ שך שרצה שהתלמידים ישארו לשבועות בשיבה, שלח קודם החג לבקש ממרן אדמו"ר מקארלין זיע"א שיורה לבחורים להשאר בשיבה, ומרן זיע"א השיב לו שהתלמידים לא ישמעו להוראה כזו, ואי אפשר לומר לחסידים לבל יבואו לחג השבועות לרדם, ומכיון שכך הסיר הגרא"מ שך את התנגדותו, אך הזהירים שיחזרו מיד אחר

כשהגרא"מ שך נכנס ביום ראשון בבוקר להיכל הישיבה ונוכח לראות שרוב הבחורים לא חזרו עדיין, כאב לו הדבר, בפרט שלהשקפתו היה עליהם מלכתחילה להשאר בישיבה לחג השבועות, וזמן הנסיעה והחזרה גרעו עוד כל כך הרבה זמן. בעקבות כך גמר בדעתו לעזוב את משרתו בישיבה.

חזר הגרא"מ שך לקלעצק, שם פגשו רבי אהרן קוטלר, וכששאלו למה איננו בישיבה, וסיפר לו הגרא"מ דברים כהוויית. טען לעומתו רבי אהרן שבעזיבתו את הישיבה הוא גורם ליתר ביטול תורה, ומשום כך חזר ללוינינעץ³⁶. כשנוכח בחזרתו בהתלהבות והתמדת התלמידים ששבו מקארלין, נחה דעתו בראותו את השפעת החג שעבר עליהם בצל הקודש³⁷.

בישיבה למדו גם שני בניו הגדולים של מרן אדמו"ר מקארלין זיע"א ר' דוד ור' ישראל הי"ד³⁸. קודם הסדר היה רבי דוד יושב עם קבוצה של בחורים והיו מדברים ביניהם עניני חסידות ועבודה מתובלים בסיפורי צדיקים, אבל משעה שהתחיל הסדר היה כל כולו מוקדש ללימוד בעיון וביגיעה בחברותא עם הבחור החסיד ר' דוד רוזניק ז"ל³⁹.

בשנים האחרונות למד בישיבה העילוי המופלא שנחשב לפאר התלמידים, הבחור יעקב גלויברמן הי"ד בנו של החסיד ר' נתן נטע גלויברמן מדאויד-הורודוק⁴⁰. היו ראשי ישיבות

החג, וישבתו את השבת שאחר החג בישיבה. יצוין כי לפרטי מאורע זה ישנן גרסאות שונות, ויש המספרים כי הדבר קרה בשנה הראשונה להגעתו של הגרא"מ שך לישיבה.

36 מסופר כי כשחזר לישיבה שאל את התלמידים, שמא תאמרו דבר תורה ששמעתם מהרבי? ! השיבוהו כי מרן מקארלין זיע"א דיבר בקדשו אודות דברי חז"ל בשבת (פ"ח:): אמר ריב"ל כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה יצאה נשמתם של ישראל שנאמר נפשי יצאה בדבורו, וזהו מה שכתוב שכל ישראל אמרו למשרע"ה לאחר שתי הדברות הראשונות "ועתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדולה הזאת אם יוספים אנחנו לשמוע את קול ד' אלו קינו עוד ומתנו קרב אתה ושמע", ושאל מרן זיע"א, וכי מה אכפת להם לישראל שיסתלקו מן העולם, ותצא נשמתם בקדושה ובטהרה מתוך דביקות בבורא יתברך, הלא הגיעו למדרגה העליונה של נפשי יצאה בדבורו. וענה בשם צדיקים, אמת כי זוהי מדרגה גדולה מאוד, אבל היה צר להם לישראל להפסיד את השמונה דברות האחרונות, ובלשוננו הטהור: ס'איז א שאד די אנדערע אכט דברות, וע"ז באו לפני משה כשנפשם בשאלתם "קרב אתה ושמע וגו'" ואת תדבר אלינו את כל אשר ידבר ה' א' אליך ושמענו ועשינו". כששמע הגרא"מ שך את הדברים התפעל מאוד ואמר כי אפילו שבועיים שלמים של נסיעה היה כדאי עבור כך.

37 מפי שמועתם של תלמידי הישיבה: ר' ניסן שור, ר' שלמה גולדבאר, ר' חיים זייציק, ר' משה לייב לעווין ור' נח צייטלין. נ"י. נח צייטלין עלה לאר"י אחר נפילת מסך הברזל, והתארח אצל אנ"ש בירושלים עיה"ק. פעם בלכתו לסעוד אצל מארחו נתלווה לו בנו של המארח, ור' נח התחיל לומר לו בע"פ דף גמרא ממסכת ביצה, אחרי חמישים שנה שלא זכה ללמוד, מאז הוקם השלטון הקומוניסטי, זכר עדיין את מה שלמד בצעירותו בישיבה. יהי זכרו ברוך]. סיפר התלמיד ר' משה לייב לעווין ז"ל כי אחר נסיעת הבחורים לקארלין, נכנס הגרא"מ שך להיכל הישיבה ומצא את ר' משה לייב יושב לבדו, הגרא"מ שאלו היכן כל התלמידים, ומשענה שנסעו למרן זיע"א לחג השבועות, שאלו למה לא הצטרף אליהם, רמ"ל השיב כי אין בירו להוצאות הנסיעה, על אתר הוציא הגרא"מ את דמי הנסיעה מכיסו ונתנם לו ע"מ שיצטרף אליהם.

38 אכסנייתם היתה בבית רב העיר הגה"ח רא"י זולאר ז"ל. מפי ר' משה פיאוואווא ז"ל. במכתב שכתב החסיד רבי פיינע פלאטניצער בחורף תרצ"ז אל הגה"ח רבי חיים מענדל קוסטרומצקי לירושלים הוא כותב: הבחורי חמד מטע קודש לומדים בלוינינעץ, ב"ה עולים למעלה.

39 ר' דוד רעזניק ז"ל סיפר שהוא הגיע לישיבה בהיותו כבר כלי מלא וגדוש, למדן וחריף כמו המבוגרים שבשיבה, לאחר שלמד לפני כן מספר שנים בישיבה בטסאלין, וכן למד בקלעצק אצל רבי אהרן קוטלר, ולכן נבחר כחברותא עבור רבי דוד בנו בכורו של מרן אדמו"ר רבי אברהם אלימלך מקארלין צוק"ל הי"ד. חברותא נוספת היתה לו לרבי דוד בן מרן זיע"א עם התלמיד רבי אשר ליכטשטיין, לימים ראש ישיבת קמניץ. ידוע כי רבי אשר למד גם עם רבי ישראל בן מרן זיע"א, והיה מספר כי כיניו בפי התלמידים היה 'הולה' משום שלא רצו לקראו בשמו של מרן אורי ישראל זיע"א.

40 הרב החסיד ר' נתן נטע גלויברמן ז"ל מבליהוש ואח"כ בדאוידהורודוק. היה דבוק מאד אל מרן אדמו"ר אורי ישראל מטסאלין זיע"א ולאחר מכן לבנו הק' מרן אדמו"ר הרא"א מקארלין זיע"א הי"ד. יצק מים על ידי החסיד הנודע רבי

שרצו שהעילוי מדאויד הורודוק ילמד בישיבתם, אך אביו שלחו ללמוד בישיבה בלונגין. יעקב שהיה מתמיד עצום וכלי מפואר, עלה ונתעלה עד שהגרא"מ שך מינהו למגיד שיעור בישיבה ול'חזור' על שיעוריו, כשהוא עדיין בחור צעיר⁴¹.

משא הקודש

ניהולה הכספי והגשמי של הישיבה היה על ידי רב העיר הגאון החסיד רבי אלתר יהודה זולאר⁴², אך מרן אדמו"ר מקארלין זיע"א נשא על כתפיו הק"צ⁴³ את העול הכספי הקשה של החזקת הישיבה וכל צרכיה וכן בפרטות את התלמידים על כל צרכיהם⁴⁴.

אברהם יצחק מהורודוק זצ"ל. היה מספר נפלא ובעל זכרון מיוחד. כן היה בעל מנגן (וכנ"ל בהערה) והביא מחצה"ק בקארלין ניגון מארש על 'זיאתי' וכן ניגון ריקוד נאה הקרויים על שמו. שימש כבעל תפילה בעירו ובקארלין אצל מרן אדמו"ר הרא"א אשר העריכו כערכו. היה איש חסד ועוזר דלים. בשנת תרצ"ה עלה לארץ הקודש והתיישב בגבעתיים. נלב"ע ח"י כסלו תשי"ז נטמן בבית החיים בקרית שאול.

41 תלמיד הישיבה ר' שלמה גולדבאר (שהיה נכד הגה"ח המפורסם רבי אברהם יצחק קולטון ז"ל מדויד הארדאק) סיפר כי כשהבחור יעקב היה מגיע לבקר את זקנו ר' אברהם יצחק, היו הם משוחחים ביניהם שעות רבות בדברי תורה כשלשונות ש"ס ושור"ע השגורים בפיהם, נאמרים בזה אחר זה בעל פה.

ר' דוד רוניק ז"ל היה מספר כי התלמידים בישיבה היו לוקחים גמרא והיו מצביעים על מקום מסוים בדף והבחור יעקב היה אומר מה כתוב במקום זה בכל הדפים שאחר כך. כך גם מסופר כי המשגיח רבי ירוחם ממיר שהכירו אמר עליו: מנין לוקחים בחורים כאלה? ואף ניסה להשפיע עליו שיעבור לישיבת מיר.

42 נולד לאביו רבי יצחק בשנת תרכ"ו. נסמך להוראה מהגאונים רבי יצחק אלחנן מקובנה ורבי שלמה הכהן מווילנא. היה קשור בעבותות אהבה והסתופף בצל מרן אורי ישראל מסטאלין זיע"א ולאחר פטירתו התקשר אל בנו מרן אדמו"ר רא"א מקארלין זיע"א. בשנת תרנ"ד נמנה למו"צ בעיר לעכוויטש. בשנת תרנ"ט נמנה עפ"י המלצת מרן אורי ישראל זיע"א לחסידים בני העיר לרבה של לונגין. הגרא"מ שך זצ"ל בזכרונותיו בספר לונגין כתב אודותיו: "היה מיוחד ומצויין במידותיו ובפשטותו ובענוותו. הוא ניהל את כל העניינים בישיבה שלא ע"מ לקבל פרס. כמה שנים הייתי עמו יחד ולא ראיתי בו שמץ של רוגז. עם כולם דיבר בסבר פנים יפות, לטוב לכו לא היה שיעור, ואין ערוך לגדולתו". במכתב לועד הישיבות כותב רא"א: "כאשר ידוע לכם אשר אנכי עוסק בישיבה דגל לא מחמת כסף ולא מחמת כבוד רק באשר שאנכי באתי בשנים ורוצה אני לקיים וראה בנים לבניך אל תקרי בניך אלא בוניך". ובמכתב נוסף: "הלא ידוע לכם אשר אנכי כותב לכם בלא שום פני", כי ב"ה בהישיבה שלנו מונח מעות שלי כמה מאות יותר מאלף זל. רק הישיבה שלנו אהוב ליי". העידו ניצולים כי בעת העקידה של קהילת לונגין ביום ה' אלול תש"ב, בדקות האחרונות קודם הטבח עודד את בני קהילתו בדברי עידוד ונחמה ובקריאת שמע ישראל. הי"ד.

43 ראש הישיבה רבי משה ברנשטיין במכתבו להגאון רבי חיים עוזר מאדר תרצ"ד (שחלקו הובא לעיל) כותב: "הוצאות הישיבה היא גדולה למדי, כי יש כאן בית התבשיל בעד יותר מארבעים... הרבי מקארלין נושא את הישיבה במסירות נפש, וממש נופל תחת משאו...".

ובמכתב שכתב הגרא"מ שך לרבי חיים עוזר באייר תרצ"ו: "גם הרבי מקארלין שליט"א אשר הוא נושא עול הישיבה כבר שקוע בחובות על הישיבה, ואין לאל ידו להחזיקה עוד".

44 שרד מכתב שנכתב מלונגין ע"י תלמיד הישיבה הבחור משה צבי הכהן שוסטר לארה"ב להחסידי ר' אפרים אהרן טאנצמאן ז"ל מיום א' לסדר ויברך אותם משה תרח"ץ, ובו לאחר שמספר לו שהשתתף בשמחת נשואי בתו של מרן זיע"א שהתקיימה בקארלין ב"ט כסלו, הוא כותב: ואת זה רק צריכים אנחנו לבקש מהשי"ת שישאר לנו רשימה שקבלנו משמחה של מצוה זו על כל חיינו... אצלינו בישיבתנו ב"ה הכל הולך על נכון, לומדים ב"ה על צד היותר טוב, ועניין הגשמי אצלינו כמו שהי' מקודם, אבל על זה חרד לבי בזכרי כי תיכף אחר חג הפסח צריך אני לעמוד לעבודת הצבא, ואין לי שום עצה היאך להפטר מהם, וכבר דברתי עם כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות זה, ואמר לי שאין לו שום עצה, רק באם הי' לי לפחות תשעים דולר - זהו במעות שלנו ארבע מאות וזהובים, או יש תקוה, כי גם לזה צריכים סיעתא דשמיא... הנה חושבים שיהי' כ"ק אדמו"ר שליט"א בפה על ש"ק זו [פ' ויקרא], ובשתיית לחיים [אזכיר] גם את כ' לטוב...

בברכת מזל טוב שכתבו כמה מתלמידי הישיבה למרן זיע"א בעיתון 'אונזער פינסקער לעבן' לקראת שמחת הנישואין כתבו בחוריהם: "...דרך לנו משעול, לבל נכשל, את נפשנו הורה מעדינים, בתורה ובתפילה תמים, רכים אנו דמן חבריא זעירא, הלא בכל זאת נחסה בצל קדושתו הטהורה, ביום זה לברכו נכספות נפשותינו...". ועל החתום באו, יהודה

בזכרונותיו של הגרא"מ שך שכתב לימים אחר שנות הזעם תיאר את התמסרותו של מרן זיע"א לישיבה:

הישיבה נוסדה בשנת תרפ"ט⁴⁵, על ידי האדמו"ר רבי אלימלך פרלוב זצוק"ל מקארלין-פינסק, והיא פרחה ושגשגה. עד פרוץ המלחמה היו בה כתשעים תלמידים מכל ערי פוליסיה-וואלין. מהם – בחורים גדולים בתורה ויראה. ומה נהדר היה המחזה, כאשר הרבי בא ללוניניץ! כל בני הישיבה יצאו לקראתו לקבל פניו בתחנת-הרכבת, ביניהם הרב וכמה בעלי בתים נכבדים. הרבי היה מסור בכל לבו לישיבה בפרט ולהרבת תורה בכלל...⁴⁶ ביחוד גדלה השמחה ביום שהיה הרבי מקארלין מתייחד עם בני הישיבה. הוא דיבר עמם, חיזקם ועודדם. כאב היה להם לדאוג ולמלא כל צרכם⁴⁷.

בעזבונו של החסיד רבי מאיר לעווין מסארני שרד העתק מכתב קודש לחיזוק בדרכי התורה והעבודה ששלח מרן זיע"א אל בני הישיבה בעת ביקורו השלישי בארץ הקודש בחורף שנת תרצ"ג⁴⁸:

מכתב שכתב אדמו"ר שליט"א מארץ הק' לישיבתו בלוניניץ בפה פולין

מהרי יהודה ומירושלים ומציון המצוינת קודש הקדשים מקום עליות התפילות וירידת השפע לכל העולם, באתי באהבה רבה לדרוש שלום בני אל חי תלמידים יקרים ונחמדים בני הישיבה הקדושה אור זרוע בלוניניץ, ישאו הרים להם שלום וברכה ופלגי הצלחה על ברכי התורה והמדות.

ציפערשטיין, נח וולאדימירסקי, דוד פרידמאן, אברהם טריבוכ, יעקב גלייבערמאן, מרדכי גרשנוויץ, מרדכי בארטניק, אשר טשעטשיק.

45 לא דק, והישיבה בלוניץ נוסדה לאחר פסח דשנת תר"צ וכנכתב לעיל.

46 במכתב קודש שכתב מרן זיע"א לעידוד הקמת ישיבה בעיר צפת ת"ו קוראים אנו לאמר: ב"ה עמ"י עש"ו, לכ' ידידי הנכבד הרה"ג ר' אברהם לייב שליט"א [הגה"ח ר' אברהם לייב זילברמן ז"ל רבה של צפת ת"ו] גם אני נפשי יהיית בכתובה להיות מן הנמנים לדבר מצוה שש אנכי על אגרת כת"ר אשר נתן לבו ויצאו לאור את המפעל הנשגב והרם לייסד ישיבה במקום הקודש ע"ש רבותינו הק' ומה להעיד על מוסד יקר וחשוב על שני המאורות בישראל שהאירו עיני ולב ישראל בתורה ויראת ה', חפץ ה' בידם יצליח להרבות שבח המוסד כל המוסיף הרי הוא גורע לכל מבין יקר הזה, ולאחינו בני" בכל מקומותם הנני מבקש התעוררו להחיש תמיכתם בנרבת לבם עבור הישיבה הקדושה. יעזור ה' שהתורה והיראה בה יהיו צמודים יחד ואשרי מי שיהא לו חלק בה. ובאתי עה"ח יום ו' תשרי תרצ"ב פה קרלין. אברהם אלימלך פערלאו. (הישיבה נקראה ע"ש של רבותינו שישבו בצפת, הבית יוסף והארז"ל זיע"א).

בביקורו האחרון של מרן זיע"א באר"י בקיץ תרצ"ט ביקשו ממנו מנהלי ישיבת תורה ויראה בירושלים לבא לביקור בישיבה, משנבצר ממנו לבוא שלח להם מכתב ברכה. גוף המכתב נכתב ע"י רי"ה הלטובסקי ומרן זיע"א בא בחתי"ק עליו: ב"ה. לכבוד הנהלת הת"ת והישיבה הק' תורה ויראה בעיה"ק ירושלים ת"ו. שמחתי באומרים לי בית ה' נלך לבקר את הת"ת והישיבה הק', אולם כבר אין הזמן גרמא וטרוד אני באלה מסעי, והיות כי שמעתי מהנהלת הישיבה והת"ת אשר היא מפציה תורה ויראת ה' טהורה בקרב הנוער ורבות חיל כבר עשתה להשריש בלבבות הילדים והבחורים דרכי ה' ועבודתו ותורתו ויראתו, אשמח מאד לתת את הסכמתי לקיומה והחזקתה של הישיבה הק' ואצו את ברכתי שהישיבה הק' תשגא אחריה מאד והמנהלים והגבאים אשרי חלקם יתברכו בחיים עושר וכבוד וחפץ ה' בידם יצליח להקים דור נאמן לבית ישראל בארץ ישראל על טהרת הק'. נאם ח"ק.

בעתון 'דאר היום' מחשון תרפ"ה נכתבה סקירה על ישיבת חברון בין הדברים נכתב: בזמן האחרון בקר את חברון האדמו"ר מקרלין הרה"צ מוהר"א פערלאו ובני לוינו, ובקרו את הישיבה התלהב מאד מאד, וידר נדר לעשות תעמולה בין חסידיו ואנשי בריתו לתמוך בהמוסד הקדוש הזה בכל האפשרי, אף כי כידוע חוקה מאד רוח הישיבה הזאת מרוח החסידות.

ראה גם בהערה בפרק המבוא בקובץ באו"י גליון רכ, אודות ישיבות נוספות שמרן זיע"א תמך בהם.

47 יש לציין כי הגרא"מ שך היה מתאר בערגה בהזדמנויות שונות במשך השנים את אצילות נפשו ומידותיו של מרן זיע"א, ובפרט היה מתרפק ומפליא את התפילות הלוהטות במחיצת מרן זיע"א בשהותו בלוניניץ.

48 מרן זיע"א הגיע ביום כ"ז כסלו לנמל יפו. שהה אז בימי הפורים בין אנ"ש בירושלים, וביום כ"ד אדר נסע חזרה לביתו בקארלין.